

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:

Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Citorii din străinătate se pot abona, adresându-se
la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă,
P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București,
str. 13 Decembrie nr. 3.

„Obișnuitul Mitropolit“ al Banatului

Ortodocșii români din Banat și Biserica lor și-au văzut împlinit, în urmă cu trei decenii, unul din marile lor deziderate. Generații de-a rândul au militat neîntreput pentru refacerea unei organizații bisericești proprii prin reînființarea Mitropoliei Banatului cu scaunul în orașul Timișoara. Așa cum glăsuiește gramata sinodală emisă la 15 octombrie 1947, cererile și stăruințele credincioșilor bănățeni nu numai că se întemeiau „pe trecutul istoric, după care Banatul și-a avut Mitropolia sa”, dar erau „pornite și din cugete curate, în scopul sporirii credinței și întăririi sufletești a tuturor fiilor duhovnicești de pe frumoasele plaiuri bănățene, care au dat dovadă îndestulătoare de păstrători ai dreptei credințe și a datinilor în Biserica lui Hristos, cea una, sfântă, sobornicească și apostolească”.

Și astfel, pornind de la faptul că „Banatul și-a avut în vremurile vechi Mitropolia sa românească și ținând seama de așezarea sa geografică, de firea poporului precum și de desfășurarea istorică a întregii vieți bisericești în Banat”, ca să folosim cuvintele aceleiași gramate, s-a hotărât de către forurile legiuite temeluirea din nou a Mitropoliei bănățene. Actul acesta, consfințit la 26 octombrie 1947, a fost precedat el însuși de proclamarea la 29 iunie același an a ridicării episcopiei din Timișoara la rang de arhiepiscopie.

Evenimentul pe care îl aniversăm s-a înfăptuit deci potrivit unei hotărâri ce exprima realități evidente, fiind totodată consecința multor veacuri de puternică trăire religioasă în duhul lui Hristos și în slujirea Bisericii Sale dreptmăritoare. Chiar și puținele mărturii ce deținem ne atestă fără putință de tăgadă existența unor forme de organizare bisericească pe meleagurile Banatului de astăzi încă la sfârșitul veacului al IX-lea și începutul celui de al X-lea. Episcopia Morisenei din acele vremuri e doar unul din centrele în jurul cărora se grupa viața spirituală a strămoșilor. Nivelul atins pe parcurs poate fi în parte apreciat dacă îl punem în legătură cu apariția în veacul al XVII-lea a minunatei figuri de sfânt ierarh care a fost Iosif cel Nou de la Partoș „mitropolitul Timișoarei”. Un veac mai târziu își înscrie numele în paginile istoriei Bisericii noastre Nicolae Dimitrievici, și el cu rang de „mitropolit”, în care calitate la 24 iunie 1730 sfințea o biserică în cetatea Caransebeșului, alt centru bisericesc important al Banatului.

De-a lungul vremii ortodocșii români din Banat, în ciuda multor vicisitudini, n-au pierdut niciodată conștiința apartenenței lor canonice de mitropolia proprie, chiar și dacă aceasta a încetat să existe formal. Într-un atare context se poate înțelege atitudinea patriarhului Iosif Raiacici din Carloveț care, „în mijlocul entuziasmului general provocat de marile mișcări revoluționare ale popoarelor... din imperiul multinational al Habsburgilor, întinde românilor mână frățască de unire și în schimbul acestei alianțe... le recunoaște îndreptățirea la reînvierea vechii autonomii a Banatului și la restaurarea mitropoliei lor istorice” (Prot. dr. Gheorghe Cotoșman, Mitropolia noastră, în rev. Biserica Bănățeană, an. VIII, nr. 44—46, 9 noiembrie 1947, p. 6).

Frământările anului 1848 oferă frunțașilor din Banat, adunați la Pesta în ziua de 3/15 mai sub președinția lui Emanuil Gojdu, prilejul adoptării unei hotărâri de a se crea o „ocîrmuire bisericească cu totul neatârnată”. Exact în aceeași zi, e bine să amintim aceasta, frații transilvăneni cereau pe Cîmpia libertății de la Blaj, sub conducerea episcopului de atunci Andrei Șaguna, restaurarea istoricei Mitropolii de Alba Iulia.

Puțin timp mai târziu, la 15/27 iunie 1848, pe o altă Cîmpie a libertății, de astă dată la Lugoj,

Adunarea națională prezidată de tribunul Eftimie Murgu, hotăra declararea independenței Bisericii și eparhiilor ortodoxe române din Banat și reobindirea „obișnuitului mitropolit românesc” (Teodor V. Păcățean, Cartea de aur, vol. I, ed. I, Sibiu, 1904, p. 353 și I. D. Suci, Revoluția de la 1848—1849 în Banat, București, 1968, p. 107—113).

De atunci n-a încetat o clipă să se manifeste, în diferite forme, puternica dorință a bănățenilor de a-și avea mitropolie proprie. E de ajuns să amintim și numai de fapta lăudabilă a lui Petru Borlovan din Bocșa, care la 14 iunie 1915 lăsa o mare sumă de bani drept fundație pentru reînființarea mitropoliei Banatului. Șirul celor care s-au evidențiat ca luptători pentru crearea unei organizații bisericești proprii Banatului este lung și din el nu pot lipsi desigur Iorgovici, Tichindeal, Bojincă, Mocioneștii, Babeș, Brediceanu, Ungureanu etc.

Prin cererea lor de a li se reînființa mitropolia proprie, ortodocșii români din Banat n-au pierdut nici o clipă din vedere apartenența lor la aceeași unică Biserică Ortodoxă Română. Eparhia Timișoarei era doar aceea care multă vreme în trecut se prelua de o emblemă identică cu a Țării Românești (dr. Gh. Popovici, Unirea românilor din Transilvania..., Lugoj, 1901, p. 228, n. 2 și Idem, Istoria românilor bănățeni, Lugoj, 1904, p. 233). Idealul bisericesc al bănățenilor s-a îngemănat statornic cu slujirea năzuințelor de unitate națională a tuturor românilor.

Împlinirea acestui vis de totdeauna va întârzia destul de mult. Au venit însă vremurile cînd, după 23 August 1944, țara noastră intrînd pe un nou făgaș de adevărată libertate și independență, au fost create condițiile propice pentru restabilirea drepturilor legitime ale ortodocșilor români din Banat. Astăzi Mitropolia Banatului, parte integrantă din Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române, își împlinește cu cinste rosturile, spre mulțumirea preoților, monahilor și credincioșilor ei.

Aniversînd împlinirea a trei decenii de existență mitropolitană reînnoită, aducem mulțumiri lui Dumnezeu care pe toate bine le rînduiește, după cum aducem prinos de recunoștință aceluia care au militat pentru înfăptuirea dorințelor noastre de veacuri. Iar Patriei și Conducerii ei, care ne-au înțeles năzuințele, îi făgăduim statornic atașament și nețărnută dragoste.

† NICOLAE

MITROPOLITUL BANATULUI

Chemarea Mîntuitorului Hristos

„Veniți după mine” (Matei 4, 19)

Cuvintele Mîntuitorului, puse în fruntea acestor rînduri, ne transpun în perioada de început a Bisericii creștine, ele avînd totodată, pentru noi creștinii de astăzi, mare actualitate.

Pe de o parte, cuvintele „veniți după mine” ne aduc aminte de recrutarea, de către Mîntuitorul Iisus Hristos, a Sfinților Săi ucenici și apostoli, iar pe de altă parte ele ne readuc în atenție rostul chemării pe care Iisus-Domnul nostru ne-o face și nouă, credincioșilor de astăzi.

*

În urmă cu aproximativ nouăsprezece veacuri și jumătate, curînd după ieșirea la propovăduire, Mîntuitorul Iisus Hristos se afla pe malul lacului Ghenizaret sau Marea Galileii, pe care o găsim pe toate hărțile mai de seamă dacă urmărim firul Iordanului în sus. Aici, nu departe de țarm, pescuiau frații Simon-Petru și Andrei, cărora le spune: „Veniți după mine și vă voi face pe voi pescari de oameni” (Matei 4,19). Cei doi au lăsat instrumentele de pescuit și au urmat lui Iisus.

Nu departe de acest loc, ne spune tot Sf. Evanghelist Matei, Mîntuitorul Hristos întîlnește alți doi frați, pe Iacob și Ioan, care își spălau mrejele împreună cu tatăl lor, Zevedei, cărora Iisus le adresează aceeași chemare, căreia cei doi frați răspund fără nici o ezitare. Într-un fel asemănător au fost chemați la apostolie și ceilalți ucenici: Toma și Matei, Filip și Vartolomeu, Iacob al lui Alfeu și Simon Zilotul, Iuda al lui Iacob și Iuda Iscarioteanul.

Într-un mod cu totul special a fost chemat Sf. Apostol Pavel. Acesta se afla pe drumul ce ducea de la Ierusalim la Damasc, plin de ură față de cei ce mărturiseau pe Iisus cel înviat, cînd deodată Hristos-Domnul i se arată într-un chip suprafiresc. Din colbul drumului în care căzuse la vederea unei lumini care l-a orbit și la auzul cuvintelor: „Saule, Saule pentru ce mă prigonești!”, s-a ridicat alt om, cel ce va deveni marele și neobositul Apostol Pavel de mai târziu.

Ca Dumnezeu atotștiutor, Hristos-Domnul nostru cunoștea plămada lăuntrică a celor chemați de El la apostolie, plămada ce era ca un pămînt bun în care sămînța Evangheliei putea să încolțească, să răsară și să rodească însutit.

Pe de altă parte, chemarea Mîntuitorului nu a fost ca o chemare oarecare, ca a unui om de rînd, ci a fost glasul lui Dumnezeu, chemarea

(Continuare din pag. 2)

Limba română în Biserică

După învierea Sa, Mîntuitorul Iisus Hristos a zis către ucenicii Săi Apostoli: „Datu-mi-s-a toată puterea în cer și pe pămînt; drept aceea mergînd învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh” (Matei 28, 18—19). Apoi, Mîntuitorul a mai completat, înainte de Înălțarea Sa la cer: „Îmi veți fi martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și pînă la marginea pămîntului” (Fapte 1, 8). Astfel, la Pogorîrea Duhului Sfînt, la Rusalii sau la Cincizecime, „s-au umplut Apostolii de Duhul Sfînt și au început să vorbească în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi” (F. Ap. 2, 4). În consecință Sf. Apostol Pavel a precizat că „în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte înțelese, ca să învăț și pe alții, decît zece mii de cuvinte în limbi” (I Cor. 14, 29).

Din aceste fapte reale, Sfinții Apostoli și ucenicii lor au tras concluzia, că Sf. Evanghelia a

Mîntuitorului Iisus Hristos trebuie să fie propovăduită pînă la marginile pămîntului la toate popoarele în limba lor populară, ca să o înțeleagă și să-și însușească învățătura ei pentru viață și mîntuire sufletească.

Prin urmare, Sf. Evanghelia a Apostolului Matei a fost tradusă, cam pe la anul 44, din limba aramaică în limba greacă și apoi celelalte cărți din Noul Testament au fost scrise în grecește, care era limba de circulație culturală în imperiul roman și nu avea pe atunci nici un colorit religios și deci putea vehicula, sau purta, învățătura creștinească autentică. Apoi, din centrul creștin african de la Cartagina romană a pornit traducerea Sf. Evangheliei în limba latină, primind termeni specifici creștini latini în formularea scriitorului bisericesc Septimiu Tertullian, spre sfîrșitul sec. al II-lea.

(Continuare în pag. 4)

Desăvîrșirea morală

În Predica de pe Munte, Mîntuitorul Iisus Hristos ne îndeamnă: „Fiți, dar, voi desăvîrșiți, precum Tatăl vostru cer Cereș desăvîrșit este“ (Matei 5, 48). El, Dumnezeu adevărat și om adevărat, ne cheamă pe noi, urmașii Săi, la o viață din ce în ce mai bună, mai bogată în fapte mîntuitoare, la o viață după voia lui Dumnezeu; ne cheamă la desăvîrșire.

Așadar, desăvîrșirea este ținta spre care trebuie să trudească, să alege orice fiu bun al Bisericii noastre; nu numai că trebuie să se roage pentru dobîndirea ei, dar trebuie să și lucreze cu stăruință pentru a putea ajunge la această culme a vieții creștine. Căci dacă desăvîrșirea este un rod al harului dobîndit prin rugăciune, ea este în același timp și un rod al strădaniilor omenești.

Dar Mîntuitorul Hristos nu ne face numai îndemnul la desăvîrșire, ci El ne și arată calea ce duce la ea și El însuși ne stă în ajutor, ca un frate mai mare, să urcăm la desăvîrșire. El ne trimite harul mîntuitor în Sfînta Sa Biserică, maica nașterii noastre duhovnicești, locul luminării noastre spre cele dumnezeiești. Aici în Sf. Biserică, ia început și apoi crește viața noastră sufletească în Iisus Hristos, Domnul nostru.

Sf. Biserică ne naște duhovnicește prin Taina Sf. Botez, făcîndu-ne fii ai împărăției lui Dumnezeu. Ea ne naște în Hristos și în tot ceea ce Hristos a făcut pentru mîntuirea noastră. Harul dumnezeiesc se așază în noi cum se așază sămînța în pămînt, încolțește și, dacă conlucram cu el, rodește spre viață veșnică.

În drumul spre desăvîrșire, Mîntuitorul Hristos ne stă în ajutor prin toate Sf. Taine așezate de El în Sf. Biserică. Însuși ne zice: „Eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului“ (Matei 28, 20).

Desăvîrșirea este o împletire de har dumnezeiesc și de strădanie omenească (Matei 11, 12). Ea înseamnă creștere, întărire, îmbunătățire și înfrumusețare a vieții creștinului, pînă a se ajunge la asemănarea credinciosului cu Dumnezeu. La ea duce un urcuș, o scară morală cu multe trepte: treptele desăvîrșirii, care trebuie urcate cu osteneală duhovnicească, în curățire trupească și sufletească, îndepărtîndu-ne de păcate și patimi, așa cum ni se arată în Fericiri.

Dar desăvîrșirea este tot ceea ce poate și trebuie să nădăjduiască credinciosul: fericirea deplină, unirea cu Dumnezeu. „Să ne ridicăm (decii), spre ceea ce este desăvîrșit (Evrei 6,1). Căci cel ce nesocotește urcușul spre desăvîrșire, nu este vrednic de împărăția lui Dumnezeu (Luca 9, 59—62).

Cînd tînărul bogat din Evanghelie îl întrebă pe Mîntuitorul ce trebuie să facă pentru ca să moștenească viața de veci, El îi răspunde: „De vrei să intri în viață, păzește poruncile“ (Matei 19, 17). Iar „dacă vrei să fii desăvîrșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer; după aceea, vino și urmează-mi“ (Matei 19, 21).

Deci două sînt căile spre desăvîrșire: *păzirea poruncilor*, adică împlinirea din conștiință a tuturor datoriilor noastre către Dumnezeu, către aproapele și către noi înșine. Aceasta este o cale mai lungă, dar mai ușoară și este urmată de cei mai mulți din fiii Bisericii. Apoi „*sfatul*“: „*dacă vrei să fii desăvîrșit*“. Este o cale mai scurtă, dar mai grea: calea *sfaturilor evanghelice*.

Trei sînt sfaturile evanghelice: Renunțarea de bunăvoie la bunurile materiale, fecioria (castitatea) și ascultarea. Pentru îndeplinirea acestor trei sfaturi evanghelice, se leagă cu jurămînt cei ce îmbrățișează viața monahală (călugărească).

Sărăcia sau renunțarea de bunăvoie la bunurile materiale îi scutește pe cei ce urmează acest sfat de multe griji de prisos, rămîndu-le mai mult răgaz pentru curățirea și înălțarea sufletului lor.

Urmarea acestui sfat nu înseamnă fuga de muncă, ci fuga de lăcomia după avere.

Fecioria este sfatul pe care îl urmează cei ce își aleg viața de rugăciune, pusă cu totul în slujba Bisericii. Sfatul acesta este greu de urmat, după cum ne spune Mîntuitorul: „Nu toți pricep cuvîntul acesta, ci aceia cărora le este dat“ (Matei 19, 11). Și Sf. Apostol Pavel le scrie corintenilor că nu le poruncește, ci numai îi sfătuiește să trăiască în feciorie (I Corinteni 7, 6).

Deși la feciorie pentru toată viața se leagă cu jurămînt greu cei ce îmbrățișează viața monahală, totuși au fost și sînt și astăzi creștini care, deși trăiesc în lume, își păstrează și ei fecioria toată viața lor, lucru chiar mai greu pentru aceștia decît pentru cei dinții.

Chemarea Mîntuitorului Hristos

(Urmare din pag. 1)

Lui, care cuprinde în ea o forță deosebită, căreia, luînd seama la chemarea proorocilor din Vechiul Testament, știm că nu i se poate sta împotriva. Glasul care a chemat pe Apostoli la misiunea care îi aștepta va liniști mai tîrziu valurile mării, va vindeca pe orbi, pe schiopi, pe leproși, va chema la viață pe fiul văduvei din Nain, pe fiica lui Iair, pe Lazăr din mormînt mort de patru zile ș.a.m.d.

Afară de Iuda Iscarioteanul care, orbit de bani, s-a abătut de la această chemare, știm că toți ceilalți apostoli au răspuns cu desăvîrșită fidelitate și dăruire chemării ce li s-a făcut.

Știm de asemenea că răspunsurile Apostolilor la chemarea Mîntuitorului n-au fost de-o zi sau de două, de un an sau doi, ci de o viață întreagă, încheiată la fiecare în chip mucenicesc, afară de Sf. Ap. Ioan.

Știm totodată, că pe lângă viața lor exemplară de zi cu zi, Sfinții Apostoli au străbătut mii de kilometri, în lipsuri și primejdii de multe feluri, vestind în calea lor pe Iisus cel înviat și învățătura Sa dumnezeiască.

Sf. Apostol Petru, de pildă, a propovăduit în Palestina, în Antiohia și în alte părți din Asia Mică, apoi la Roma, unde a murit moarte de martir, răstignit fiind cu capul în jos.

Despre Sf. Apostol Andrei știm că a ajuns pînă în Scitia Mică sau Dobrogea de astăzi, murind ca martir în localitatea Patras din Grecia, răstignit fiind și el pe o cruce în formă de X, din care motiv acest fel de cruce se numește pînă astăzi „crucea Sf. Andrei“. Faptul că el a propovăduit pe meleagurile noastre ne îndreptățește să afirmăm cu toată tăria că Ortodoxia noastră românească își are începutul de la Sf. Apostoli.

Sf. Apostol Iacob a propovăduit în Palestina, murind ca martir în anul 44 d.Hr., Sf. Apostol Ioan în Asia Mică și insulele grecești, Sf. Apostoli Toma și Vartolomeu au ajuns pînă în India, Biserica întemeiată de ei existînd pînă astăzi, Sf. Apostol Matia, ales în locul lui Iuda vînzătorul, în Etiopia ș.a.m.d.

Dacă Sfinții Apostoli au fost chemați și înveștiți cu un dar, un har, sau putere specială, aceea de a continua lucrarea văzută a Mîntuitorului în lume, hirotonind episcopi, preoți și diaconi, episcopii la rîndul lor hirotonind preoți și diaconi în succesiune directă pînă astăzi, Mîntuitorul Iisus Hristos însă reînnoiește mereu chemarea de a-i urma. „Veniți după mine“ ne spune și nouă celor de astăzi. „Veniți după mine — ne spune Mîntuitorul Hristos în fiecare Duminică și sărbătoare, prin Biserica Sa cea sfîntă, nu pentru a ne face pescari de oameni, chemarea Sa pentru noi avînd alte înțelesuri, binefacerile urmării lui

Ascultarea este de mult folos spre îmbunătățirea treptată a vieții cuviosului, adică pentru ca el să ajungă mai repede și pe cît îi este cu putință mai sigur la desăvîrșire. Supunîndu-se întru smerenie, el se înalță sub povăța și prin voința unui povățuitor mai încercat, mai priceput în îndrumarea sufletului către desăvîrșire, către mîntuire. În chipul acesta, el nu urmează doar voinței sale, ci ascultă fără șovăire povețele îndrumătorului duhovnicesc, știind că acesta este deprins și înaintat în viața morală, în trăirea virtuților creștinești. Cel ce face votul ascultării este deci pildă grăitoare de supunere față de interesul obștesc, de respect și împlinire fără șovăire a poruncilor bisericesti și cetățenești.

Sfatul ascultării este cuprins în cuvintele Mîntuitorului: „Oricine voiește să vină după mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-mi urmeze mie“ (Marcu 8, 34).

Este limpede că sfaturile evanghelice se deosebesc de porunci. Poruncile sînt cerute oricărui creștin fără deosebire, dar sfaturile evanghelice sînt lăsate la voia și puterea fiecăruia. Ele nu sînt cerute, deci, tuturor creștinilor, tocmai pentru pricina că îndeplinirea lor este mai grea decît îndeplinirea poruncilor; — le urmează numai cei ce se hotărăsc, în mod cu totul liber, să le urmeze toată viața. Și aceasta pe temeiul jurămîntului (votului) pe care îl fac, cum s-a mai spus, cei ce intră în tagma monahală (călugărească).

Dar sfaturile evanghelice aduc foloase deosebite pentru viața creștină, pentru viața duhovnicescă. Astfel, sărăcia de bună voie îndepărtează

Hristos fiind multe și negrăit de mari pentru întreaga noastră ființă.

Vedem cu toții că o plantă ca să crească, pe lângă umezeală are neapărată nevoie de lumina și căldura Soarelui. Soarele vieții noastre sufletești și trupești este Iisus Hristos-Domnul nostru.

Știm de asemenea ce alcătuire minunată este omul, cu cîte daruri, cu cîte posibilități lăuntrice pozitive este înzestrat — și iată că Iisus-Domnul ne cheamă ca, urmînd Lui, toate aceste însușiri cu care ne naștem să le facem să crească cît mai deplin.

Este, de pildă, sădită în noi sămînța faptei, a acțiunii, a activității pozitive — și iată că El ne cheamă să lăsăm în urma noastră cît mai multe astfel de fapte, pe cei inactivi, pe cei leneși trimițîndu-i să ia pildă de hărnicie și disciplină de la albină și furnică. „Du-te leneșule la furnică și vezi munca ei și prinde minte!... sau mergi la albină și vezi cît este de hărnică și ce lucrare iscusită săvîrșește!“ citim în Sf. Scriptură (Pilde 6, 6—8).

Este sădită în noi sămînța dragostei de om, a dragostei de frumos, de adevăr, de Dumnezeu — și iată că Iisus-Domnul ne cheamă să facem să crească și aceste semințe, spre a rodi cît mai mult spre înmulțirea și bucuria vieții. „Iubiți-vă unul pe altul, precum și eu v-am iubit pe voi“, este porunca Lui de căpetenie. Este vorba desigur de dragostea ziditoare, de dragostea împletită cu dreptatea, căci o altfel de dragoste degenerază în slăbiciune.

Este sădită în noi sămînța înțelepciunii, acest dar al găsirii celor mai bune căi de zidire a bine-lui în lume — și iată că Mîntuitorul Hristos ne cheamă să ne adăpăm cît mai din plin din această apă a vieții, El fiind izvorul înțelepciunii, înțelepciunea însăși.

Este sădită în noi sămînța conștiinței morale, acest judecător nevăzut pe care îl purtăm în făptura noastră, acest cîntar lăuntric care ne cîntărește toate faptele, vorbele și gîndurile noastre — și iată că El ne cheamă și ne ajută ca acele acestui cîntar să fie cît mai sensibile.

Pe scurt, Iisus-Domnul nostru ne cheamă, ne arată și ne ajută să ne găsim făgașul, albia pe care, asemenea unui rîu, viața noastră să curgă spre țelurile ei superioare, ne cheamă să ne cultivăm și să ne valorificăm la maximum darurile cu care Cel Atotputernic ne-a înzestrat pe fiecare, ne cheamă să umblăm în lumină, încredințați fiind pînă în străfundul sufletelor noastre de adevăritatea spuselor Sale: „Eu sînt lumina lumii, cel ce vine după mine nu va umbla întru întuneric, ci va avea lumina vieții“ (Ioan 8, 12), a vieții de acum și a celei ce va să fie.

Diac. Gh. Papuc

lăcomia, zgîrcenia, îmbuibarea și petrecerile stricătoare de suflet, ajutînd la urcarea creștinului pe o treaptă mai sus pe scara desăvîrșirii. Fiind scutit de grijile și primejdii morale, la care duce bogăția, cel sărac de bună voie are mai mult răgaz și mijloace mai înlesnite pentru a se îngriji de curăția și înălțarea sufletului său.

Mîntuitorul Iisus Hristos a ridicat căsătoria la treapta de Sf. Taină, așa că ea este o datorie firească și morală pentru orice creștin, ca și pentru orice om. Dar ea aduce cu sine și multe griji, multe îndatoriri. De aceste griji este scutit cel ce își alege viața de rugăciune, viața în feciorie. Totuși nu trebuie să se creadă că o asemenea viață ar fi ușoară și lipsită de griji; de ea se leagă griji zilnice, ba ceas de ceas, pentru o viață duhovnicescă în curăție, muncă și rugăciune. Căci dacă „cel ce s-a căsătorit se îngrijește de ale lumii, cum să placă femeii, ... cel necăsătorit se îngrijește de ale Domnului, cum să placă Domnului“ (I Corinteni 7, 32—33). Dar grijiile celui ce trăiește în feciorie rodesc multă mîntuire sufletească și întăresc nădejdea în mîntuire.

Socotîntă că ascultarea întru totul de un îndrumător duhovnicesc ar putea fi o înjosire a omului în fața altui om, nu este îndreptățită, pentru că ascultarea este fiica cea mai dragă a smereniei, iar smerenia prețuiește mult înaintea lui Dumnezeu; ea prilejuiește adevărata înălțare, cum ne învață Mîntuitorul însuși: „Oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înalța“ (Luca 18, 14).

D. Călugăr

Vizită frățească

În zilele de 13—14 august 1977, Centrul arhiepiscopal și Institutul Teologic Universitar Sibiu, au avut ca oaspeți grupul folcloric de pe lângă parohia ortodoxă română din Hamilton — Ontario, Canada, condus de P.C. pr. Nicolae Ciurea și d-na Elena Omorean, grup care la invitația asociației „România” a efectuat un turneu în mai multe orașe ale țării.

În după-masa zilei de sâmbătă 13 august a.c. oaspeții au vizitat Institutul Teologic Universitar din Sibiu, unde au fost primiți de P.C. arhid. prof. Dr. Constantin Voicu, prorectorul Institutului. În cadrul acestei vizite au fost arătate oaspeților aula Institutului, capela, biblioteca și o sală de curs, iar la încheierea vizitei au fost invitați la prorectorat unde P.C. prorector a făcut un scurt istoric al acestui vechi locaș de cultură teologică.

În ziua următoare, Duminică, 14 august, oaspeții au participat la Sf. Liturghie din catedrala noastră mitropolitană din Sibiu, exprimându-și satisfacția pentru frumusețea slujbei, împodobită de excelent cor al catedralei. Specificăm că din soborul slujitor a făcut parte și P.C. pr. N. Ciurea, hirotonit ca diacon în urmă cu 28 ani în catedrala sibiană.

După Sf. Liturghie, oaspeții au vizitat Tipografia Eparhială, unde au fost întâmpinați de P.C. arhid. Gheorghe Papuc, consilier cultural, D-I Dumitru Dan, locțiitor de secretar, și P.C. diac. Ezechil Oancea, conducătorul Tipografiei Eparhiale.

P.C. consilier Gh. Papuc a făcut oaspeților o scurtă prezentare a acestei tipografii șaguniene, a lucrărilor care s-au tipărit și se tipăresc în ea, a înnoirilor care s-au făcut de către I.P.S. Mitropolit Nicolae Mladin etc. La încheierea vizitei, oaspeților le-au fost oferite unele lucrări realizate în Tipografia Eparhială.

În după-masa aceleiași zile, oaspeții canadieni au prezentat în moderna „Casă de cultură a Sindicatelor” din Sibiu, în fața unui numeros public, un frumos spectacol de dansuri populare românești și canadiene.

Din repertoriu au făcut parte: „Jocul de fete Gaida” din Dobrogea, „Călușerul cel mic” din Banat, „Suită de jocuri bănățene”, „Nuntă din Oaș”, „Jocul sucitoarelor”, „Suită de jocuri din

Transilvania, Moldova și Oltenia”, un dans canadian etc. În timpul pauzelor a fost prezentată o suită de imagini diapozitive color, comentate de d-na Elena Omorean, care înfățișau frumusețile naturale ale Canadei, viața, munca și obiceiurile oamenilor din acele locuri.

Spectacolul s-a bucurat de un frumos succes, ceea ce a făcut cinste tinerilor români din Ca-

Oaspeții români canadieni în fața catedralei mitropolitane din Sibiu

nada, îndrăgostiți de arta populară a plaiurilor natale ale părinților lor, precum și celor ce i-au instruit, regia artistică fiind asigurată de doi tineri dansatori: Magdalena Ciurea, fiica P.C. pr. N. Ciurea, și George Omorean.

În încheierea spectacolului dansatorilor li s-a oferit un frumos coș cu flori.

D-na Elena Omorean a mulțumit în mod deosebit asociației „România” pentru mijlocirea acestui turneu, spectacole având loc și în alte orașe: Timișoara, Deva etc., publicului spectator care i-au înconjurat cu căldură, menționând că prin aceste spectacole doresc să dovedească că „au fost români și vor rămâne români”.

În seara aceleiași zile, oaspeților li s-a oferit o cină la Schitul Păltiniș.

Diac. Ezechil Oancea

Omagiu lui Eminescu

Opera marelui nostru poet Mihai Eminescu, personalitatea sa, constituie pentru noi o permanentă atracție, un izvor limpede de munte, la care alergăm, ca și la alte izvoare asemănătoare, pentru a ne potoli setea de frumos, dorul de înălțare launtrică și vibrații patriotice. De aceea, pentru obștea cea mare a cititorilor, fac un deosebit de important lucru specialiștii care zăbovesc mai cu osebire asupra operei poetului, aducându-ne în atenție noi scipiri din razele Luceafărului răsărit la Ipotesti, asupra strădaniilor sale de a-și trăi în chip deosebit viața, adânc înrădăcinat în idealurile morale și sociale ale poporului din care a făcut parte, aspecte demne de a fi cunoscute și urmate.

Astfel de lumini ne aduce și cartea prof. univ. Dr. Gh. Bulgar: „Pagini vechi despre Eminescu”, București, 1976, 207 p., lucrare care cuprinde referiri la Eminescu, aparținând a 54 autori, condeie de seamă ale scrisului românesc, savanți, cercetători diverși etc., începând cu Ioan Slavici (1874) și terminând cu Gh. Eminescu, nepot al marelui poet (1946). Aceste referiri ne aduc în atenție laturi diverse ale operei sau vieții lui Eminescu, cartea întregă reprezentând un adevărat omagiu adus marelui poet.

Lucrarea începe cu o prefață, o adevărată microsințeză referitoare la ceea ce s-a scris despre Eminescu, după care urmează extrasele la care ne-am referit, autorul specificând locul de unde au fost reproduse textele în cauză, multe dintre ele fiind urmate de „note” prin care prof. Gh. Bulgar ne dă informații prețioase legate de mai buna înțelegere a operei și activității lui Eminescu.

Pentru a ne da seama mai bine de valoarea cărții, considerăm potrivit să redăm doar câteva fragmente din extrasele amintite, toate, desigur, vindu-l în vedere pe Eminescu:

„...gândirii sale mă seduce și nu mai puțin mă seduce în care se manifestă acest fel.”

(Ioan Slavici)

„Mai încălzește-ne mintea și inima cu o rază din geniul d-tale poetic care este și va rămâne cea mai înaltă încorporare a inteligenței române.”

(T. Maiorescu)

„Cum să nu ne simțim uimiți față de această icoană a Creațiunii?”

(Iancu Alexandri)

„Noi, tinerimea universitară, ... învățăm de la el a ne aprofunda în meditare și a ne înălța în gândire.”

(C. Calmuschi)

„Eminescu era bun, blînd la vorbă, modest, simpatic. Pentru poporul de jos el avea o dragoste și o milă nemărginită. Cu oamenii din popor se înțelegea mai bine decît cu toată lumea noastră cultă și semicultă; o vară întreagă o petreca la o stîină în tovărășia citorva ciobani.”

(Iacob Negruzzi)

„Cel ce a scris „La arme!” a fost un optimist ce credea cu tărie că în poporul nostru este putere de viață și de fapte mari.”

(Sextil Pușcariu)

„Un astfel de cîntăreț al naturii nu putea ieși decît din neamul care a făcut Miorița...”

Nimeni n-a cunoscut și n-a scris mai bine limba doinelor și a cronicelor bătrîne.”

(Panait Cerna)

„Mai mult ca oricare altul el a crezut în neam, l-a simțit în adîncime, l-a înțeles în misiunea lui istorică.”

(Octavian Goga)

„Era român pasionat, tot binele îl aștepta de la popor, căci cei zeci mii din clasa superioară n-aveau nici o valoare în ochii lui.”

(Gh. Eminescu)

Astfel de gânduri ne îndreptățesc să recomandăm cititorilor noștri cu toată căldura cartea: Pagini vechi despre Eminescu, care se cuvine să nu lipsească din bibliotecile parohiilor noastre.

Gh. P.

Hramuri mănăstirești

Și în acest an hramul Mănăstirii Brîncoveanu de la Simbăta de Sus, Adormirea Maicii Domnului, 15 august, a fost răspînditor de bogate haruri duhovnicești pentru credincioșii care erau de față.

De la Sibiu, I.P.S. Mitropolit Nicolae a fost însoțit de P.C. prof. Milan Șesan și P.C. cons. Gh. Papuc.

În ajun, la ora 18, s-a săvîrșit slujba vecerniei cu litia, cuvînt de învățătură rostind P.C. prof. M. Șesan și P.Cuv. ierod. T. Părăianu.

Sub razele curate ale lunii s-a săvîrșit apoi Prohodul Maicii Domnului, cu înconjurarea bisericii mănăstirești.

În ziua hramului, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, între care P.Cuv. arhimandriți de la sf. mănăstire: Veniamin Tohăneanu, starețul mănăstirii și Serafim Popescu, P.Cuv. arhim. V. Cornilă, P.C. prot. I. Dragolea (Sighișoara), P.C. prot. P. Dumbravă (Sf. Gheorghe) ș.a., I.P.S. Mitropolit Nicolae a săvîrșit Sf. Liturghie arhierescă în cadrul căreia au fost hirotoniți diacon I. Fodor și preot ierod. Gherontie Dragomir de la Sf. mănăstire.

La priceastă a predicat P.C. prof. M. Șesan, despre praznicul Adormirii Maicii Domnului.

După Sf. Liturghie a vorbit P.C. prot. R. Zaharie (Făgăraș) precum și P.C. pr. pens. Șt. Slevoaacă.

Vibrant cuvînt de învățătură a rostit apoi I.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care, plecînd de la viața Maicii Domnului și a pruncului Iisus, viață petrecută în rugăciune, ascultare, curățenie și muncă, îndeamnă femeile creștine să nu fugă de îndatoririle de mame, străduindu-se să-și crească copiii în „frică de Dumnezeu”, în spiritul idealurilor de cinste, muncă, omenie și dragoste de țară.

I.P.S. Sa a adus totodată în atenția ascultătorilor o seamă de realizări din viața poporului nostru în acești ani de avînt creator.

În continuare s-a săvîrșit sfințirea apei, la minunatul aghiazmat, ridicat de curînd lângă biserică, s-a împărțit cu Sf. Cuminecătura un mare număr de credincioși, și a avut loc maslul de obște.

La hramul Mănăstirii „Sf. Ana” de la Rohia (Maramureș), Adormirea Maicii Domnului, a participat I.P.S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului, fiind însoțit de la Cluj-Napoca de P.C. cons. A. Stanciu și C. diaconi S. Felecan și I. Suciuc.

În ajun s-au săvîrșit vecernia cu litie, Acatistul Adormirii Maicii Domnului și slujba privegheii, în cadrul căreia au vorbit: P.C. cons. A. Stanciu și P.C. prot. Radu Petru.

I.P.S. Arhiepiscop Teofil a săvîrșit vecernia la Tg. Lăpuș.

În ziua praznicului, I.P.S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie arhierescă cu participarea credincioșilor veniți la hram, mulți dintre ei spovedindu-se și împărțindu-se. Răspunsurile au fost date de corurile bisericești de la parohiile Săsar și Tăuții Măghereș (Baia Mare). A fost hirotonit preot, pentru parohia Costeni, C. diacon V. Pop.

Au predicat P.C. cons. A. Stanciu și P.Cuv. protos. S. Man, starețul mănăstirii.

Cuvînt de învățătură a rostit apoi I.P.S. Arhiepiscop Teofil care, exprimînd sentimente de prețuire pentru obștea mănăstirii și credincioșii prezenți la praznic, ceea ce arată atașamentul lor față de Biserica străbună, a zăbovit în continuare cu deosebire asupra rostului rugăciunii în viața noastră creștinească.

La Sf. Mănăstire Nicula din părțile Dejului, la ziua hramului, Adormirea Maicii Domnului, de la Centrul arhiepiscopal din Cluj-Napoca a fost prezent, din încredințarea I.P.S. Arhiepiscop Teofil, P.S. Episcop-vicar Justinian Maramureșanul, însoțit de P.C. cons. I. Chertes.

La vecernie, în ajun, P.S. Sa a rostit cuvînt de învățătură, tîlmăcind textul de la Gen. 28, 10—22, scara visată de Iacob aplicînd-o la Maica Domnului.

La prohodul din aceeași seară a vorbit C. pr. S. Hărăguș (Feldru).

La Sf. Liturghie arhierescă din ziua praznicului a predicat P.C. cons. I. Chertes.

O amplă predică a rostit, după Sf. Liturghie, P.S. Episcop-vicar Justinian, zăbovind cu deosebire asupra temerurilor biblice pentru cinstirea Maicii Domnului.

Un mare număr de credincioși s-a spovedit și împărțit cu acest binecuvîntat prilej.

Adormirea Maicii Domnului este și hramul vechiului așezămînt mănăstiresc Hodoș-Bodrog, care va sărbători curînd 800 ani de atestare documentară.

În ajun, vecernia cu litie au fost săvîrșite de P.S. Arhieru-vicar Gherasim Hunedoreanul.

În ziua praznicului, Sf. Liturghie arhierescă a fost săvîrșită de P.S. Episcop Visarion al Aradului, ajutat de P.S. Arhieru-vicar Gherasim precum și de un sobor de preoți și diaconi.

După Sf. Liturghie P.S. Episcop Visarion a rostit un bogat cuvînt de învățătură, legat de cinstirea Maicii Domnului, făcînd totodată un istoric al mănăstirii, care își are începutul la sfîrșitul primului mileniu al erei noastre creștine, după cum mărturisesc piesele mai nou descoperite.

Cuvînt de învățătură a rostit de asemenea P.S. Arhieru-vicar Gherasim Hunedoreanul.

Abonamentele pe anul 1978 la gazeta noastră se reînnoiesc pînă la 15 decembrie 1977.

Abonamentele neachitate în timp util se sistează.

Sfântul Mare mucenic Dimitrie

Biserica Ortodoxă prăznuiește în 26 octombrie pe Sf. Mare Mucenic Dimitrie, izvorătorul de mir.

După datele pe care le avem, acest sfânt a fost originar din orașul Tesalonic și a trăit pe vremea împăraților Dioclițian și Maximian, cunoscuți prin dezlănțuirea prigoanelor împotriva creștinilor. Se trăgea dintr-o familie creștină. Tatăl său era om de vază și ocupa înalta funcție de proconsul al Tesalonicului. Tânărul Dimitrie primi o aleasă educație creștină în casa părintească și învăță, bineînțeles, în școlile vremii și științele profane. Tatăl său a murit când el ajunsese la vârsta maturității. Împăratul Maximian, fiind informat că Dimitrie are o pregătire temeinică și pricepere în conducerea treburilor publice, îl numi proconsul al Tesalonicului, în locul tatălui său. Dimitrie acceptă această funcție, dar în curând, împăratul îi trimise ordin să ia măsuri represive împotriva creștinilor. Sfântul înțelese că va trebui să mărturisească pe Mântuitorul Hristos și să sufere pentru Biserica Lui. De aceea el încredință averea sa unui slujitor devotat cu numele de Lupu, poruncindu-i ca să împartă săracilor această avere, iar el, Sf. Dimitrie, începu să propovăduiască pe fața credința creștină. Aflând împăratul despre faptele Sf. Dimitrie, a venit personal la Tesalonic, nădăjduind că va reuși, prin autoritatea sa să înduplece pe Sfântul la cinstirea zeilor romani.

În discuția avută cu Sf. Dimitrie, Maximian s-a străduit în cuvinte măgulitoare să-l abată pe sfântul de la credința în Mântuitorul Hristos, promițându-i un viitor strălucit și demnități mari. Dar Sfântul a rămas neclintit în credința sa, ba mai mult decât atât, el a dezvăluit împăratului deșertăciunea cinstirii idolilor, îndemnându-l să învețe și să înțeleagă înălțimea morală și frumusețea învățaturii creștine.

Împăratul a poruncit atunci ca Sf. Dimitrie să fie închis în temniță.

În acest timp, în oraș — după obiceiul vremii — au fost rînduite, în cinstea împăratului, niște spectacole sîngeroase, constînd din lupte între oameni, în care cel mai slab era aruncat de pe o platformă în jos în niște sulite ascuțite și străpuns mortal. În aceste lupte era folosit un om foarte puternic numit Lie, care omorîse numeroși adversari și se mîndrea că nu poate fi învins. Victimele sale erau mai ales creștinii, aduși din temnițe și împinși la luptă, spre distracția împăratului și a asistenței care se complăcea în asemenea priveliști crude. Atunci se găsi un tânăr creștin numit Nestor, care se duse la Sf. Dimitrie în temniță și-l rugă ca să-i dea binecuvîntarea de a învinge pe Lie, căci din cauza acestuia au murit și continuă să moară mulți oameni. Sf. Dimitrie îi dădu binecuvîntarea cu Sf. Cruce, spunîndu-i: „Și pe Lie vei birui și pentru Hristos vei mărturisii.“ Văzîndu-l pe Nestor venind la locul luptei, împăratul se miră de curajul lui și-l sfătui să renunțe, dar Nestor, întărit fiind de Sf. Dimitrie și însufletit de dragostea de-a scăpa pe creștini de la moarte, izbui în câteva clipe să-l arunce pe Lie în ascuțitul sulitelor. Maximian, mîniindu-se pentru pierderea unui luptător vestit ca Lie și mai ales pentru că Nestor mărturisise că este creștin, a poruncit să i se taie capul. Și fiindcă aflase că Sf. Dimitrie a fost cel care l-a încurajat pe Nestor la luptă, trimise ostași în temniță și aceștia, din poruncă împăratească, l-au străpuns cu sulitele și astfel Sf. Dimitrie își dădu sufletul în mîna Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos. Slujitorul său Lupu, împreună cu cîțiva creștini evlavioși îngropară cu cinste trupul Sf. Dimitrie care a devenit făcător de minuni pentru credincioșii care-i cereau ajutor. În mînia sa, împăratul porunci ca și slujitorului Lupu să i se taie capul. După moartea Sf. Dimitrie creștinii au cinstit cu deosebită evlavie sfințele sale moaște, adunîndu-se la rugăciune și săvîrșind Sf. Liturghie în locul unde se aflau acestea.

Cînd Biserica dobîndi libertate, sub împăratul Constantin cel Mare, pe mormîntul Sf. Dimitrie a fost zidită o bisericuță în care numeroși credincioși se bucurau de mîngîierea și ajutorul lui Dumnezeu. Venind odată în Tesalonic un bolnav, Leontie, și dobîndind însănătoșirea în biserică Sf. Dimitrie, drept mulțumire, zidi o biserică mare în locul celei vechi, unde au fost așezate cu mare cinste moaștele sfîntului care s-au arătat nestrucătoare și izvoritoare de mir. Această biserică s-a păstrat pînă în zilele noastre și este deosebit de cinstită de către creștinii din acele părți. Același Leontie, ajutat și de alți creștini, a mai zidit în cinstea Sf. Dimitrie și o altă biserică în localitatea Sirmion, din provincia Iliricului unde a fost așezată într-o raclă haina Sf.

mucenic Dimitrie, înroșită de sfîntul său sînge. Și în această biserică se face cinstirea Sf. Dimitrie în mod deosebit.

În afară de sărbătorirea Sf. Mucenic Dimitrie, izvorătorul de mir, credincioșii Bisericii Ortodoxe Române sărbătoresc la 27 octombrie pomenirea unui alt sfînt, cuviosul Dimitrie, numit Basarab, după localitatea din Bulgaria unde s-a născut. Sfințele lui moaște se păstrează în catedrala patriarhală din București și se bucură de o mare cinstire din partea credincioșilor în zilele de 26 și 27 octombrie.

În slujbele închinat Sf. mucenic Dimitrie, Biserica îl numește „Sfeșnic luminos“, locaș al Duhului Sfînt“, „izvorător de mir“, „turn al creștinătății“, „biruitorul păgînilor“ ș. a., vrînd prin aceste denumiri să sublinieze tăria de credință și virtuțile sale alese, jertfelnicia și dragostea sa nemărginită pentru Mîntuitorul Hristos. Prin puterea credinței și statornicia în mărturisirea credinței și statornicia în mărturisire a mucenicilor s-a întărit Biserica. Mucenicii vor fi pururea cinstiți de evlavie creștinilor, căci ei au apărut dreapta credință și au rămas exemple nepieritoare pentru statornicia față de învățătura Bisericii dreptcredincioase. Totodată ei sînt rugători pentru noi, potrivit Sfîntului Ev. Ioan din Apocalipsă (5, 8), iar Dumnezeu primește rugăciunile

celor care l-au mărturisit pe pămînt și care îl preamăresc în ceruri.

Trăim vremuri de totală libertate a religiilor și a cultului. Dar virtuțile și pilda Sf. Dimitrie și a altor sfinți ne ajută mereu să mărturisim și să sprijinim unitatea de credință în Sf. Biserica, ne îndeamnă la păstrarea neștirbită a învățăturilor dumnezeiești. De la sfinți învățăm să prețuim cele cerești și veșnice, să iubim smerenia și jertfelnicia, să ajutăm și să mîngîiem pe cei în suferință, să fugim de mîndrie și de alte patimi, să păstrăm mereu o legătură vie cu Hristos-Domnul, să ne întărim întru răbdare în timpul necazurilor.

Prin cinstirea sfinților nu se împuținează și nu se umbrește nicidecum adorarea pe care o datorăm lui Dumnezeu. Dimpotrivă, datorită cinstirii sfinților, preamărim și mai mult pe Dumnezeu, care a învrednicit pe sfinți — ca aleși ai Săi — să biruiască răul și să se împărtășească de harul și adevărul sfinților. Insuși Mîntuitorul a spus: „Pentru ei Eu mă sfințesc pe Mine însumi, ca și ei să fie sfințiți în adevăr“ (Ioan 17, 19), iar psalmistul scrie: „Dumnezeu e preamărit în sfatul sfinților“ (Ps. 88, 8).

Pilda sfinților e un permanent îndemn la îmbunătățirea și propășirea spre bine a vieții noastre, e un urcuș spre desăvîrșire și spre Dumnezeu, după cuvîntul Sf. Ap. Pavel: „Căutați pacea cu toată lumea și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul“ (Evr. 12, 14).

C. M.

Limba română în Biserică

(Urmare din pag. 1)

Acest creștinism în limba latină a pătruns apoi și în Dacia Traiană, unde fusese propovăduit încă în sec. I de către Sf. Apostol Andrei din Scitia Mică (numită mai tîrziu Dobrogea) și de ucenicii Sf. Apostol Pavel în partea ilirică, dar în limba greacă.

Astfel vestigiile vechi creștine de pe teritoriul Patriei noastre aduc inscripții grecești în Scitia Mică, precum cea de la Niculițel în Nordul dobrogean, din sec. al IV-lea, a martirilor Zotikos, Attalos, Kamasis și Filippos, pe cînd în fosta Dacie Traiană, din același secol, se cunoaște „donariul“ lui Zenovius de la Biertan-Mediaș, cu textul „Ego Zenovius votum posui“ — Eu Zenoviu am făcut ofrandă... în limba latină.

Cu cît populația străbună geto-carpo-dacă se romaniza în limbă și sub influența „latinătății orientale“ sau a „latinătății bizantine“, în cadrul căreia împărații de la Constantinopol, Constantin cel Mare în sec. al IV-lea, și Justinian, în sec. al VI-lea, se intitulau „Restitutor Daciae“, adică restauratori ai Daciilor vechi, măcar în parte (carpatică și dunăreană), cu atît creștinismul autohtonilor romanizați primea tot mai mult caracter popular latinizat în vorbă. În sec. al VII-lea era deja format poporul străromân, cu limba sa populară.

Apariția slavilor migratori peste regiunile locuite de strămoșii noștri nu a afectat limba populară și nici credința creștină ortodoxă a acestora, decît în forme lexicale. Dimpotrivă, slavii care au rămas pe aceste meleaguri, în simbioză cu strămoșii noștri, după cum o atestă numirile geografice care s-au păstrat, s-au romanizat cu timpul. Astfel cînd a apărut în mod istoric-arheologic „poporul român“ în cadrul culturii arheologice „Bucov-Dridu“, în sec. al IX-lea, el era „român“ și creștin ortodox, legat de cinci secole de Ortodoxia promovată de Patriarhia ecumenică de la Constantinopol. De aceea scriitorii externi îl aminteau sub numirea de „vlahi“, adică romanici.

A intervenit pătrunderea slavonismului bisericesc, lansat de Frații Constantin-Ciril și Metodie, cu binecuvîntare patriarhală din 855, 863 și 882, prin ucenicii Moznopon în Alpii Valahici — Făgăraș și Zandov — Sandu în Dacia. Dar pe atunci, acest „cirilometodianism“ nu i-a afectat încă pe români, chiar dacă în sudul Carpaților și în Dobrogea au apărut inscripții slavone, la Bucov (912), la Mircea Vodă (943) și la Basarabi-Murfatlar (992).

Limba românilor, populară și bisericească, a rămas nestingerită, căci împ. Constantin VII Porfirogenetul (—957) de la Constantinopol a dispus ca „oricărei rase, care posedă obiceiuri și legi proprii, trebuie să i se îngăduie a-și păstra aceste caractere proprii“. Și tot el făcea deosebire între bizantini, pe care îi numea „romei“, și populațiile romanizate, indicate ca „romani“, între care erau și autohtonii dunăreano-carpatici, români.

Dar după schisma din 1054, cînd s-a încercat de la Constantinopol, după 1089, să se refacă contactul dintre cele două scaune patriarhale intrate în schismă, cel de la Roma și cel constantinopolitan, arhiepiscopul Teofilact al Ohridei, grec de origine, a dispus ca „la valahi, care sînt de neam și de limbă apropiați latinilor, să fie promovat ritul liturgic slavon-cirilic, pentru ca astfel să fie ferii de chemările latinilor papali, dacă limba greacă le era străină“. Astfel, cu binecuvîntare arhierescă, cum era uzul în Biserica ortodoxă, începu introducerea oficială a limbii slavone la români, în Stat și în Biserică.

Dar limba română a rămas mai departe cheagul unității tuturor românilor din Țara Românească, Moldova și Transilvania, ca și credința lor creștină ortodoxă. De aceea în cadrul formării statelor feudale, a Țării Românești și Moldovei, în sec. al XIV-lea, Basarabii și Mușatinii au stăruit, ca semn de țară independentă, să li se recunoască din partea Patriarhiei ecumenice cîte o Mitropolie proprie, ceea ce s-a și întîmplat în 1359 și 1386. Apoi în cadrul renașterii duhovnicești, stimulată de teologia isihastă a „cerurilor deschise către credincioși“, lansată de Sf. Grigore Palama de la Sf. Munte Athos (—1537), s-a accentuat și necesitatea auzirii Sf. Evanghelii și a Sf. Liturghii mîntuitoare în limba poporului, și nu în cea slavonă, care era puțin cunoscută printre credincioșii români.

Astfel cercetătorul D. Șerbu confirmă recent că, în Codicile de la Ieud, se află textul românesc, ca chemare: „Poveasta fu de demult... Astăzi e dzi de bucurie și de veselie, fraților; veriți frați, veriți părinți, de toată vrîsta, micii și marii, tinerii și bătrîii, feciorii și fetele, de ascultați toți...“, care e o chemare creștinească, tocmai de a auzi Evanghelia mîntuirii în limba lor. Textul e datat cu anul 1391/2. Acest fragment dovedește că s-a scris românește, cu litere cirilice, și mai de mult, în sens rotacizant-maramureșean.

Această încercare populară și de impuls autohton și-a găsit apoi aprobare arhierescă, cum era uzul, în binecuvîntarea din partea Mitropolitului Teoctist al Moldovei, pe la 1453, ca să fie oficializată „cirilica românească“ în Biserică, după cum o relatează Dimitrie Cantemir în: Descrierea Moldovei, din 1716.

Deci se realizează traduceri de texte biblice, liturgice și bisericești din variate centre, la mănăstirea Moldovița-veche, la biserică Sf. Nicolae în Scheii Brașovului și altele și manuscrisele-copii circulă peste tot.

Inventarea tiparului oferă prilejul în sec. al XVI-lea, ca Filip Moldoveanul să-și înceapă activitatea tipografică în cirilica românească la Sibiu, în 1544 și apoi Diaconul Coresi să o desăvîrșească la Brașov, începînd din 1559. În curînd, în sec. al XVII-lea limba română a biruit în Biserică și totodată și în tipăriturile oficiale ale Voievodatelor române.

Pr. prof. M. Șesan